

ଗୋଟିଏ ପ୍ରସାଦ ଚମ୍ପମଣ୍ଡଳ

ପରିଚାଳନା :
ଅଜିତ ଲାହିଟି

ସଂଗୀତ :
କାଲିପଦ ସେନ

ଚିତ୍ରନାଟ୍ୟ :
ହୃଦାଳ ସେନ
କାହିଁ :
ଅମଥନାଥ ବିଶୀ

ଚିତ୍ରାହଣ : ବିଜ୍ଞଯ ଦେ
ମଳିପଦନା : ଗୋବିନ୍ଦ ଚଟୋପାଧ୍ୟା
ଶିଳ୍ପ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ : ଶୁଭେନ ଦାସ
ଶକ୍ତାହଣ ଓ ଶଦ୍ଦପୁନର୍ଭୋଜନା : ମତ୍ୟେନ ଚଟୋପଦ୍ଧିତ
ଶ୍ରୀତ-ରତ୍ନା : ପ୍ରଥମ ରାୟ
ସଂଗ୍ରହଣ : ମନୋରଜନ ମେନ୍ଦ୍ରପତ୍ର, ମତୀଶ ମୁଖୋସ
ପ୍ରସାନ କର୍ମଚିର : ଶୁଭେନ ରାୟ
ବ୍ୟବସାପନା : ଗୁଣ୍ଠିଲ ବ୍ୟବସାପନା
ପରିଚଯିତିପି : ହିଙ୍ଗେନ ହୃଦିତ
ମହକାରୀ : ବିଶ୍ଵବନ୍ଧୁ ରାୟ
ପ୍ରଚାର-ପରିକଳନା : ରଞ୍ଜିତ କୁମାର ମିତ୍ର
ମହକାରୀ : ପିନ୍ଟୁ ଦତ୍ତ

ଶକ୍ତାହଣ : ଅନିଲ ଦାଶଗୁପ୍ତ (ଅନ୍ତଦୂର୍ଶ୍ୟ)
ଅନିଲ ତାଲୁକଦାର (ବହିଦୂର୍ଶ୍ୟ)
ପଟ୍ଟିଶୀଳୀ : କବି ଦାଶଗୁପ୍ତ
କୁଳପଞ୍ଜୀ : ମନୋରଜନ ରାୟ
ନୃତ୍ୟ-ପରିକଳନା : ଶକ୍ତି ନାଗ
ଶିଲ୍ପିତିତ୍ର : ଆଶ ଦେନଗୁପ୍ତ (ଟ୍ରୂଡିଓ ବଲାକା)
କଟ୍ସଂଗୀତେ : ଧନଜ୍ଯ ଡଟ୍ଟାର୍ଚ୍ୟ || ସକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଖାଭିରାତ
ଆରାତି ମୁଖାଭିରାତୀ || କମା ଘର୍ତ୍ତକୁରତା || ଶୀତା
ଦାସ ଏବଂ ଇଯୋଥ କହାରେର ଶିକ୍ଷୀବୁନ୍ଦ
ପ୍ରଚାର-ଅକ୍ଷଣେ : ନିଯିଲ ରାୟ || ଗୋରାଚାନ୍ଦ ରାୟ.
ପଟ୍ଟିଶୀଳୀ : ପିନ୍ଟୁ କୋ।

ମହକାରୀରହନ୍ :

ପରିଚାଳନାଯା : ଦେବରତ ମରକାର || ପ୍ରଥମ ନିଯୋଗୀ || ଚିତ୍ରାହଣେ : ଶାନ୍ତି ଦତ୍ତ || ଶାନ୍ତି ଗୁହ ||
ଶ୍ରୀମଦ ଗୁଣ୍ଠିଲୀ (ଏୟା) କାହିଁ ତେବୋରୀ || ଶକ୍ତାହଣେ : ବାବାଜୀ ଶ୍ୟାମଲ || ଯହାଦେ ଦାସ ||
କାରୀ ଦାସ || ଶିଳ୍ପ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ : ମୋରାନ୍ଧ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ || ଗ୍ରଂଥିତେ : ଅଲୋକ ନାଥ ଦେ ||
ମଳିପଦନାୟ : ଅନିଲ ଦାସ || କଳପଞ୍ଜୀଯ : ଅକ୍ଷୟ ଦାସ || ପୁଣ୍ୟ ଦାସ || ଶକ୍ତାହଣେ : ବ୍ୟବସାଯ ବାରୁଇ
ପଟ୍ଟିଶୀଳୀ : ପ୍ରୋବେ ଡଟ୍ଟାର୍ଚ୍ୟ || ବ୍ୟବସାଯନାୟ : ରତ୍ନ ଦାସ || କାନାଇଲାଲ ରାୟ || କାନଶିଥେ :
ବର୍ଜୁ ମହାନ୍ତି || ଛେଲୀଲ ଶର୍ମା || ଚିତ୍ରଜୀବିନ୍ : ଗନ୍ଧେଶ ଦାସ || ସର୍ଯ୍ୟଲାଲ ||

ଶାଙ୍କଷଜ୍ଞା : ନିଉ ହୃଦିତ ମାପିଇ || ଡି. ଆର. ମେକାପାପ

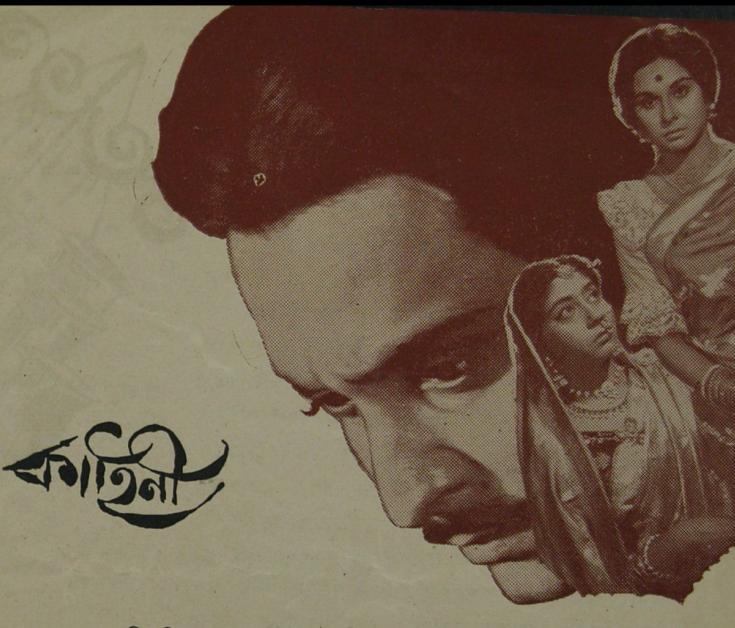
ଆର୍ଦ୍ରବାନ ପଦ୍ମ : ନିଉ କର୍ଣ୍ଣେଯାଲିଶ ଏକାଚିତ୍ରେ |

ଆଲୋକ ମଳିପଦ : ପ୍ରଭାତ ଡଟ୍ଟାର୍ଚ୍ୟ || କାଶି || ଭବରଜନ ଦାସ || ଶୁଭୀଲ ଶର୍ମା || ତାରାପଦ ମାନ୍ଦା
ରାମବିଲାଙ୍ଗ || ଶୁଭାର୍ଥ ବୋଥ || ରାମ ଦାସ

ଟେକ୍ ନିଶିଯାଳ ହୃଦିତ ଓ ରାଧା ଫିଲ୍ମ ହୃଦିତରେ ଆରା, ସି, ଏ ଶକ୍ତମନ୍ଦେ ଗୁହୀତ ଏବଂ
ବିଲ୍ମ ମାର୍କିଟେଜେ ଲାବରେଟରୀତ ପରିଷ୍କୁଟିଟ |

କୃତ୍ୱତା ଦୀକ୍ଷାକୀ : ମିନେ ଟେକ୍ ନିଶିଯାଳ ଏବଂ ଓରାକ୍‌ର ଇଉନିଯନ || ହଙ୍ଗମୀ ଜେଲା କୃତକ ମହିତି
ପିଲମ୍ ଇନ୍ଟାରିଟ୍‌ଟ୍ (ଟାଲିଗ୍ରାହ) || ତାପୁ ମୁଣ୍ଡା || ବୀରେନ ଦତ୍ତ || ଇୟିଂ ବେଙ୍ଗଲ ଡେକରେଟର୍ || ମିଲି
ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ || ବନ୍ଦେଶ ମିତ୍ର || ସମର ମୁଖ୍ୟାଙ୍ଗ || ଶ୍ରୀରାମ ଦେବ ଓ ଧନଜ୍ୟ ତାଙ୍ଗାରୀ (କାକିହାପି)
ମିଦୁରା ଓ ଅବୁ ହଟ୍ଟକ (ବେଙ୍ଗମପ୍ର) ମତ୍ୟ ରାମ (ଦେଶରାମ) ମିଯାର ଆଲୀ || ଫରାତ || କାହିଁର ମୁଖ୍ୟାଙ୍ଗ
ମେହେଲାନ ଆଜା (ଆରାମାଡ୍ରି) ଶ୍ରୀରାଖାନ ଶାହା || ଡାକୁ ଗୁଣ୍ଠିଲୀ || ଶ୍ରୀଅନନ୍ଦ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ || ବୀରେନ ସେନ
ଶୋଟ କୁମାର (କର୍ମାତୀ) ଚାଲୁଯା ସଂଧରୀ ଝାବ || ଶଚିନ ବାରିକ || ଜୀତେନ ବ୍ୟା || ଅନିମୋହନ ବ୍ୟା ||

|| ବିଶ୍-ପରିବେଶନା : ଦେବାଲୀ ପିକଟାର୍ସ || ପମ୍ପି ଫିଲ୍ମ୍ସ ରିଲିଜ ||

ଜମିଦାର ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟାବ୍ଦି—ଏହି ଦୁଇ ଜୀବିକାତେଇ ସାଫଲାଲାଭ କରେଛି ଜୋଡା
ଦୀଘିର ଚୌଥୁରୀରୀ । ଏହି ପରିବାରେ ଏକ ପ୍ରାକ୍ତନ ପୁରୁଷ ଚଲନବିଲେର ଅନ୍ଧକାରେ
ଏକଟ ବଜରାଯ ଡାକାତି କରତେ ଗିଯେ ବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତନିପୁଣ ଆୟାତେ ହୃଦ୍ୟ କରେଛିଲେନ
ଆଗନ ଜାମାତାକେ, ମୁଛେ ଦିଯେଛିଲେନ ଭବିବାହିତା କହାର ସିଂଧି-ସିଂଦୂର ।
ଚୌଥୁରୀ ପରିବାରେର ସେଇ ସର୍ବଶେଷ ଡାକାତି ।...

ତାରପର ମହାକାଳ ନିଷ୍ଠାର ହାତେ ଜୋଡା ଦୀଘିର ସମନ୍ତ ତ୍ରିଶିର ଛିନ୍ନିଯେ ନିଯେ
ଗେଛେ । ଏଥିନ ବିଶାଳ ପ୍ରାଦାନ ପଡ଼େ ଥାକେ ଆଦିମୟଗେର ଅତିକାର ଜ୍ଞାନର କକ୍ଷାଲେର
ମତୋ—ଆର ଜମିଦାର ଉଦୟନାର୍ଯ୍ୟ ଚୌଥୁରୀ ବାଧକ୍ୟର ବୋଥ ବହନ କରେ ଏହି
ଧ୍ୱନ୍ସପ୍ରେ ଏକା ପ୍ରେତାଭାର ମତୋ ସୁରେ ବେଡାନ । ତୀର ବାସ ଅଭୀତେର ଏହି ଧ୍ୱରମଣ୍ଡିତ
ସ୍ଥତିର ମଧ୍ୟେ । ପୌତ୍ରବ୍ୟ ବନଲତା ଆର ଦେଓରାନ ରାମଜ୍ୟ ଏହି ହକ୍କକେ ବତ୍ତମାନେର
ବିଭକ୍ତାର କଥା ଆବତେ ସେଇବା, ତୀର ସଯତନାଲାଭିତ ସ୍ଥାନେର ଗାଯେ ଆୟାତ କରେ ମା ।
ଉଦୟନାର୍ଯ୍ୟରେ ଓରାକ୍ ଦୂରି ଓ କ୍ଷୀରମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧି କୋନ ପ୍ରତାରଣାକେଇ ଧଂତେ ପାରେ ନା ।
ତିନି ଭାବେନ, ସବ ଗୋରବ, ସବ ସମାରୋହ, ପ୍ରଜା-ପାର୍ଦନେର ସମନ୍ତ ଆଡରର ସବ ପୂର୍ବେ
ଚଲାଇ । ନଷ୍ଟ ହୟନି କିଛିହି, ହୟାନ ହୟନି କୋନ କୀତି । ଗଭୀର ମହତାର ଛାରାର ମତୋ
ପ୍ରଭୁ ମତେ ଫେରେ ଦୁର୍ଧର୍ମ ଲାଟିଯାଲ ସର୍କଳପ ସର୍ଦ୍ଦାର । ସେ କି ଭାବେ ? ଅଭୀତେର
ଶୌରେର ସ୍ଥତି ? ମା ଆରେକ ଦୁର୍ଧର୍ମ ଲାଟିଯାଲ ଆଲିବଦୀର ପ୍ରତିଦିନୀତାର କଥା ?

উদয়নারায়ণ ভাবে অভীতের কথা আর ভবিষ্যতের কথাও—যে ভবিষ্যত মৃত্যুর পৌত্র দর্পনারায়ণের মধ্যে—উচ্চ, সংল, তেজস্বী যে মৃত্যু। যে পাশের জিমিদারি রক্তদহের বিলে পাখি শিকার করতে যায়, আর নিজের অগোচরে হয়তো সে রক্তদহের পিছুমাটুনী জমিদার ক্ষমা ইচ্ছার হৃদয়টিকেও অধিকার করে। উচ্ছিত উদয়নারায়ণ স্বরং আশীর্বাদ করে আসেন ইচ্ছাকৈকে বিবাহের উভয়ের মধ্যে স্বরূপ সর্বার হঠাৎ আরো অনেক সাধের সঙ্গে গঙ্গা নানের আজীবন সাধ অপূর্ণ রেখে পূর্থিবী থেকে বিদায় নেয়। তৎক্ষণাৎ, তার চির-প্রতিদিনী আলিবদী এস দর্পনারায়ণের পাশে এসে নিঃশেষে স্বরূপের স্থান অধিকার করে। স্বরূপদার অস্ত্রিন ইচ্ছা পূরণের জন্য দর্পনারায়ণ অঙ্গ বিসর্জন করতে যাত্রা করে পলাশীর গঙ্গায়। বিবাহের সোংসাহ আরোজন চল্লতে থাকে জোড়াদীয়ি ও রক্তদহে।

পলাশীর প্রাস্তরে অক্ষকারী নাটকের নতুন দৃশ্য উম্মোচিত হয়। তেমাথার জমিদার পরস্তপ রায়ের অভাচারের হাত থেকে বনমালাকে উচ্ছার করে দর্পনারায়ণ। বনমালার পিতা ক্ষমাকে ঘরে ফিরিয়ে নিতে অক্ষমতা জ্ঞান। চোধুরীদের আবহমান কালের জেন মাথা চাড়া দিয়ে ওঠে। দর্পনারায়ণ স্বরং বনলতাকে পর্যাঙ্কণে এগুণ করে কিরে আসে।

এদিকে ক্রোধে অঙ্গির হয়ে ওঠে ইচ্ছার অপমানহত প্রতীক। রক্তদহ ও জোড়া দীর্ঘির পুরাতন শক্তাত্ত্ব স্থিতি তার রক্তে দোলা দেয়। বিমৃত, বেদনাবিন্দি উদয়নারায়ণ

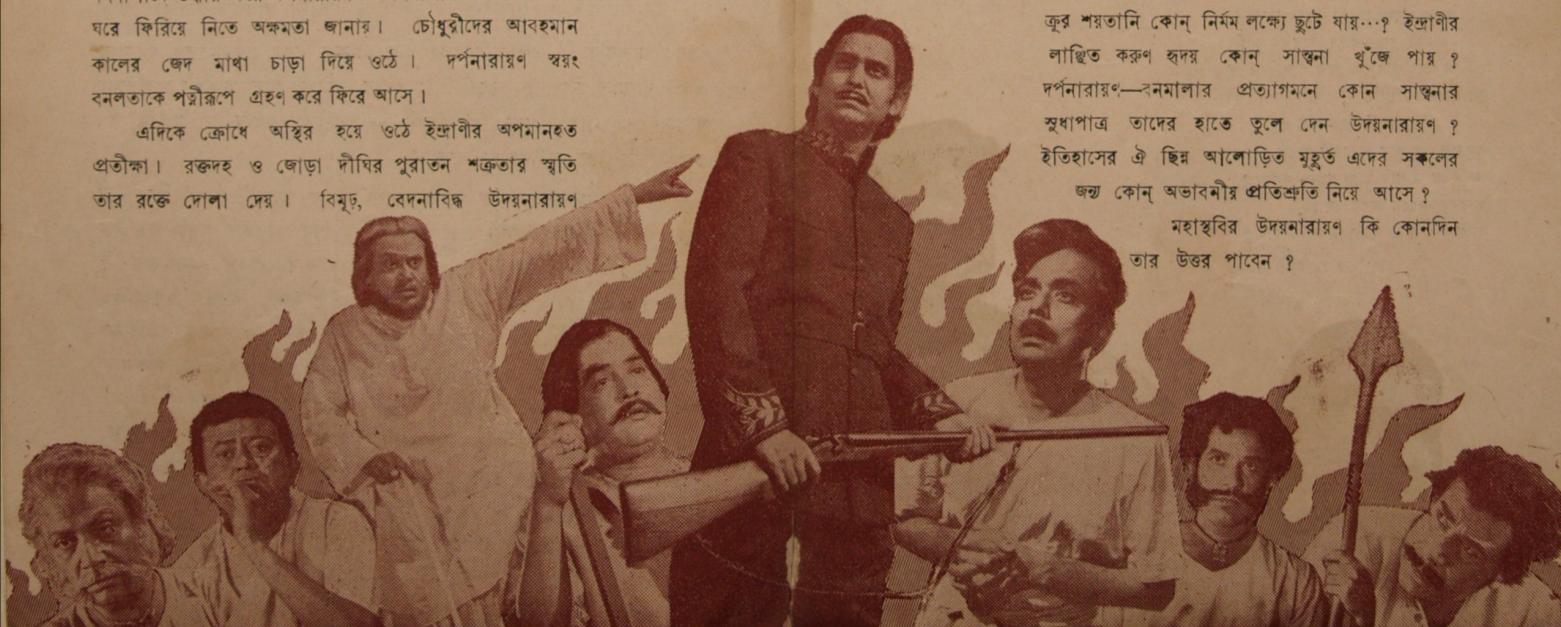
দর্পনারায়ণের জ্যে জোড়াদীয়ির দেউড়ির ফটক রক্ত করে দেন। “বনমালাসহ দর্পনারায়ণ বঙ্গরা নিয়ে নিজের ভাগোর প্রতিকূল শ্রেতে ভেসে চলে। জেদের সঙ্গে জেদের লড়াই—হারজিতের মীমাংসা হওয়া কি এত সহজ ?

এদিকে পরস্তপ রায় রক্তদহের বার্ষিক ঘোড়-কোড়ের প্রতিযোগিতায় জয়লাভ করে। অনুষ্ঠির আক্ষিক আশীর্বাদে ইচ্ছাকৈও জয় করে নেয় সে। এবার সমস্ত অপমানের প্রতিশোধ নেবার পালা। জোড়াদীবির সঙ্গে রক্তদহের শক্তা ঘনিষ্ঠে ওঠে। অহংকারে অহংকারে সংঘাত বাধে, সশস্ত্র লাট্টিয়ালের দল পরস্তপের উপর বাঁপিয়ে পড়ে। মৃতদেহ মাটিতে লুটায়, জোড়াদীয়ি আর রক্তদহের ভূমি রক্তে রাঙা হয়ে যায়। প্রাসাদে আঞ্চন জলে। ছংকারে, আর্তনাদে, গর্জনে, ক্রসনে বাতাস বিস্কুক হয়—অগ্নিশখায় দঞ্চ হয় আকাশ।

সেই তীব্র রংগকোলাহলের মধ্যে পরস্তপের কুর শয়তানি কোন নির্মিত লক্ষ্যে ছুট যায়... ইচ্ছার লাহুত করুণ দুদর কোন সাস্তনা থেঁজে পায় ? দর্পনারায়ণ—বনমালার প্রতাগমনে কোন সাস্তনার সুধাপাত তাদের হাতে তুলে দেন উদয়নারায়ণ ? ইতিহাসের ঐ ছিল আলোড়িত মুহূর্ত এদের সৰকলেরে

জন্য কোন অভাবনীয় প্রতিশ্রুতি নিয়ে আসে ?

মহাশ্঵বির উদয়নারায়ণ কি কোনদিন তার উত্তর পাবেন ?

କୁଞ୍ଜିତ୍

(୧)

ବରମ କୁରାୟ ଶେଳ, ଉଚ୍ଚା ଏଲ କହି ?
ଆଖ କାଦେ 'ମା ମା' ବଲେ, 'ପଥ ଚେଯେ ରହି ।
କୈଲାମେତେ ଶିଖା କି ତୋର କାଦେ ନା ପରାଖ,
ପାରାଧେର ସେଟି ବଲେ' ଭୁଇଁ ଓ ପାରାଧ
ଦୀନହିଁନ ବ'ଲେ କି ମା ଆଖି କେହ ନହି ?
କି ଦିଯା ପୁରିର ମାଟେ, ବି ଆହେ ଆହାର,
କେନ୍ଦ୍ରନ ପାପେ ତାତୀ ବର ହଇଲ ଆଂଧାର
ଏ ବୁକେ ମା କତ ଆଳା ବଳ୍କା'ବେ କହି ।

(୨)

ମେରୋ ନା ମେରୋ ନା ଶାର ରଂ-ପିଚକାରି,
ପ୍ରେସ-ଅନୁରାଗେ ରାତା ହ'ଲ ରାଧା ପ୍ରାଣୀ ॥
ଅଙ୍ଗଳ ଛାଡ଼ୋ ଛାଡ଼ୋ ଓଷ୍ଠେ ବନମାଲି,
ନମଦିନୀ ରାଧା-ନାମେ ଦିବେ ମେ କାଳି ।
ଆଖିରେ ରାତାଲେ କେନ ପଥେରି ମାଝେ
ଉର ଲାଗେ କେ ଦେଖିବେ, ମରି ମେ ଲାଙ୍ଘେ,
ଆଖି ପର-ନାରୀ ॥

ଅନୁରାଗ କୁମ୍ଭକୁମେ ଅନ୍ଧରେରି କାଗେ
ଆଖି ମେ ଆପନି ବାଡା ଶାବ-ଶୋହାଗେ,
ହନ୍ଦିରେ ମୁଖମେ ରଙ୍ଗେ ହୋଇ,
ବାହିରେ ରାଙ୍ଗାୟେ ବଲେ କାଜ କି ହରି ?
ରାଧା ମେ ତୋରାରି ॥

(୩)

ପଲାଶିର ପ୍ରାନ୍ତର ! ହେଥାୟ ମୁହାୟେ ରହ
କତ ବୀର ବାଙ୍ଗାଲୀର ପ୍ରାଣ !
ଭୁଲୋ ନା ବାଙ୍ଗାଲି ! 'ଭୁଲୋ ନା'ପଲାଶି !
ଆଜୋ ମେଇ ଶୋଭିତଲେବୋରାଙ୍ଗାହ'ମେଆହେ ପ୍ରାଣେ
କାମେ ମାତ୍ର ଶଶାନେ ।
ଗନ୍ଧାର କିନାରେ ଶକ୍ତ୍ୟାର ଆସାରେ
ତୁବେ ଗେଲ ବାଙ୍ଗାଲିର ମାନ ॥
ମୁକ୍ତିର ମେଇ ହୋଯାନିଲ ମୁଖେ ମୁଖେ ଆଜୋ ଅଳେ,
ଯାବେ ମେ କି ବିକଳେ ?
ରାଖିଶ ଅରଧେ ମେ ମହା ମରଣେ
ଶତ ଶତ ଶହୀଦେର ଦାନ ॥

(୪)

ମୁହୁ ଯାରିନୀ ବିକଳେ ନା ଯାୟ ।
ମେନ ଏ ନିଶି ଆର ନା ପୋହାୟ ॥
ମାଲତୀ-କାନନେ (୪ଇ) ପାପିଯା
କୁହରେ ବିଜନେ କାନନେ,
ଆମାରି ବୁକେ କୋନ୍ ପାପିଯା
ବିଲନେର ଶ୍ରୀତି ଆଜ ବାତେ ଗାୟ ॥
ଶିରାନୀ ଏ ହିଯା (ମାଳା) ବେରେହେ ଲୁକାୟେ
ଗାୟିଯା ଏ ହିଯା,
ସ୍ଵପନେ-ଗଡ଼ା ମୋର ବାଗୁରେ
ତବୁ କେନ ହିଯା ମରେ ତଥାୟ ॥

ତରୁଗ କୁମାର ॥ ଅସିତ ବରଗ ॥ ମତା
ବଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟାହ ॥ କମଳ ମିତ୍ର (ଅତିଥି)
ଶେଖର ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାହ ॥ ଭାନୁ ବଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟାହ
ମିର୍ମଳ ବୋଷ ॥ ପ୍ରସାଦ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାହ
ଦିଲୀପ ରାଯ (ଅତିଥି) ॥ ଜୟନାରାଯଣ
ମୁଖୋପାଧ୍ୟାହ ॥ ତରୁଗ ରାଯ
ଖଗେନ ପାଠକ ॥ ପୁରୁତ ମେମ
ଅର୍ଦ୍ଧନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଚାର୍ଯ୍ୟ (ଅତିଥି)
କୁମା ଉହଟାକୁରତା ॥ ଶୀତଲି ରାଯ
ଦୀପିକା ଛାସ (ଅତିଥି) ॥ ଭାରତୀ ଶାର
ଶୁଦ୍ଧୀର ସରକାର ॥ ତିମ୍ବ ବୋଷ ॥ ଅର୍କପ
ବାଜୀ ॥ ଭବତୋଷ ॥ ମୁନ୍ଦରଲାଲ ॥ ଫକିର
ମଙ୍ଗଳ ॥ ମାଃ ବାପୀ ॥
ମୃତ୍ୟେ : ଶାବଣୀ ବନ୍ଦୁ

অসমা ভট্টার্য প্রযোজিত

পশ্চিম কল্যাণ,

এবং ন্যাশনাল আর্ট প্রেস, ১৫৭এ, বর্ষতলা স্ট্রিট, কলিকাতা-১৩ হইতে মুদ্রিত।